

7. Djuverzhe M. Politicheskie partii / Per. s franc. – M.: Akademicheskij Proekt, 2002. – 560 s.

8. Kel'man M. S. Zagal'na teorija derzhavy i prava [Tekst]: pidruchnyk / M. S. Kel'man, O. G. Murashyn. – Kyi'v: Kondor, 2006. – 477 s.

9. Kryvenko S.–V. O. Semantychna paradoksal'nist' politychnogo dyskursu (teoretyko–metodologichnyj analiz) [Tekst]: avtoref. dys. kand. polit. nauk: spec. 23.00.01 «Teorija ta istorija polit. nauky» / Solomija–Vasylyna Oleksandrivna Kryvenko; L'viv's'kyj nacional'nyj universytet imeni Ivana Franka. – L'viv, 2016. – 20 s.

10. Mazur O. G. Konceptualizacija politychnogo rezhymu v umovah demokratychnoi' transformacii' v Ukraїni [Tekst]: avtoref. dys. ... d–ra polit. nauk: spec. 23.00.02 «Politychni instytuty ta procesy» / Oksana Gennadii'vna Mazur; Pivdenoukraїn's'kyj nacional'nyj pedagogichnyj universytet imeni K. D. Ushyn's'kogo. – Odesa, 2015 – 35 s.

11. Nazarenko O. A. Politychnyj rezhym: suchasnyj pogljad jurydychnoi' teorii' / O. A. Nazarenko // Elektronne naukove fahove vydannja «Porivnjal'no–analitичne pravo» – 2014 – №2 – S.44–47. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.pap.in.ua/2_2014/11.pdf.

12. Pantelejchuk I. V. Politychnyj rezhym v Ukraїni: problemy demokratychnogo tranzytu / I. V. Pantelejchuk // Aktual'ni problemy derzhavnogo upravlinnja. – 2010. – №2. – S.282–289.

13. Politologija: Navchal'nyj posibnyk / Shhedrova G. P., Baranov's'kyj F. V., Karchev's'ka O. V., Mazur O. G., Myhajlovs'kaja O. G., Novakova O. V., Pashyna N. P., Probygolova N. V. – Lugans'k: Vyd–vo SNU im. V. Dalja, 2011. – 304 s.

14. Teorija polytyky: Uchebnoe posobyje / Pod red. B. A. Ysaeva. – SPb.: Pyter, 2008. – 464 s.

15. Cokur Je. G. Typologija politychnyh rezhymiv u konteksti specyfyky i'h legitymacii' / Je. G. Cokur // Naukovi pracі [Chornomors'kogo derzhavnogo universytetu imeni Petra Mogyly]. Ser.: Politologija. – 2009. – T.122, Vyp.109. – S.10–14.

16. Cygankov A. P. Sovremennye politicheskie rezhimy: struktura, tipologija, dinamika. – M.: Interpraks, 1995. – 296 s.

17. Shljahtun P. P. Politologija: istorija ta teorija: pidruchnyk / P. P. Shljahtun. – K.: Vydavnycho–poligrafichnyj centr «Kyi'vs'kyj universytet», 2010. – 451 s.

Buravchenko R. V., Ph.D in History, Assistant Professor, Department of Philosophy, Cherkassy State Technological University (Ukraine, Cherkassy), garyla@ukr.net

Political regime in present Ukraine: prospects of evolution

The type of political regime in the country in a certain historical period determine social, economic and psychological factors–conscious. Determining the type of political regime in modern Ukraine, you must first of all take into account the political relations in the context of the historical development of the Ukrainian State, the influence of external geopolitical factors. It is also necessary to carry out a comparative historical analysis, develop a model correlations of power and society.

Keywords: regime, political, society, Ukraine, structure, classification, development, authoritarian, totalitarian, democratic.

Буравченко Р. В., кандидат исторических наук, доцент кафедры философии, Черкасский государственный технологический университет (Украина, Черкассы), garyla@ukr.net

Политический режим современной Украины: перспективы эволюции

В определенный исторический период тип политического режима в стране определяют социальные, экономические и психологически–сознательные факторы. Для определения типа политического режима в современной Украине, нужно, прежде всего, принять во внимание политические отношения исходя из контекста исторического развития украинского государства. Также обязательно необходимо учитывать влияние внешних геополитических факторов. Для достижения поставленной задачи необходимо провести сравнительный исторический анализ, разработать модели соотношений власти и общества.

Ключевые слова: политический, режим, общество, Украина, структура, классификация, разработка, авторитарный, тоталитарный, демократический.

* * *

Гісса О. К.,
здобувач кафедри міжнародної інформації,
Чернівецький національний університет
ім. Юрія Федьковича (Україна, Чернівці),
gissa-gissa@rambler.ru

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ЄВРОСКЕПТИЧНИХ НАСТРОЇВ В УКРАЇНІ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ)

Проведено дослідження суспільного євроскептицизму в Україні. Метою наукової розвідки стало виявлення основних приводів негативного ставлення до євроінтеграції України серед населення. В результаті аналізу соціологічних опитувань, електоральної поведінки громадян та антиєвропейських мітингів було визначено основні причини євроскептичних настроїв серед громадян України. Наведено результати соціологічних досліджень з питань сприйняття громадянами Угоди про зону вільної торгівлі (ЗВТ) та Угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Основну увагу автор приділяє аналізу економічних, історичних, політичних та світоглядних причин, що мають вплив на позицію громадян з питань євроінтеграції. Аналіз виявлених причин євроскептицизму показав, що для проведення успішної зовнішньої політики в сфері євроінтеграції реальних реформ потребують, зокрема, ті напрями внутрішньої політики України, котрі безпосередньо пов'язані з соціально–економічною сферою та з інформаційною безпекою держави.

Ключові слова: євроскептицизм, суспільний євроскептицизм, євроінтеграція, Європейський Союз, зовнішня політика.

Останні десятиліття надзвичайної актуальності набула тема європейської інтеграції України. Євроінтеграційні прагнення українців стали предметом не лише політичних маніпуляцій під час виборів, але і приводом для революційних рухів серед населення, визначаючи основу як внутрішньої, так і зовнішньої політики України. Втім, процес євроінтеграції України важко назвати однозначним, адже як засвідчують соціологічні опитування, кількість українців, які не бачать майбутнього України в якості члена Європейського Союзу, тобто євроскептиків, є досить високим і складає, за різними даними від 35% до 45% [1]. На нашу думку, цей показник є досить високим, а отже потребує детального вивчення та аналізу причин виникнення подібних громадських настроїв.

На даний момент в українській науковій думці проблемі євроскептицизму приділяється недостатньо уваги, а існуючі дослідження в основному пов'язані з проблемою загальноєвропейського євроскептицизму і не торкаються проблем євроскептицизму в Україні. Тому основними джерелами для дослідження проблеми євроскептицизму в Україні є результати соціологічних опитувань, аналітичні статті в українських та зарубіжних періодичних виданнях, програми політичних партій, виступи українських і європейських високопосадовців та офіційні документи, які стосуються питань євроінтеграції України.

Саме тому метою даної статті є дослідження причин суспільного євроскептицизму в Україні, адже без їх визначення і вирішення неможливо подолати євроскептичні настрої в Україні, а це, в свою чергу, ускладнить процес євроінтеграції України.

Провівши аналіз соціологічних опитувань, електоральної поведінки громадян та масових антиєвропейських мітингів ми виокремили декілька основних причин євроскептицизму серед громадян України.

1. Першою та однією з основних причин виникнення євроскептицизму в Україні, на нашу думку є особливості історичного розвитку нашої держави. За результатами соціологічних опитувань, ми бачимо, що найбільша кількість противників ЄС зберігається серед прихильників Митного Союзу, а отже, прихильників Росії. Звісно, при

цьому не можна відкидати економічну складову, але важливу роль в цьому питанні відіграє і розвиток, який різні регіони України проходили впродовж своєї історії. Так, одній частині України судилося більше знаходитись під впливом західних країн, іншим під впливом Росії. Саме тому у визначенні зовнішньо-політичного курсу перед Україною споконвіку стояв складний вибір між збереженням нейтралітету, співпрацею з країнами Заходу чи Московським царством. І хоча геополітична карта світу значно змінилась протягом останніх століть, Україна і досі стоїть перед вибором свого шляху, як і за часів гетьманства Богдана Хмельницького 1648–1657 рр., коли сусідні держави (Польща, Московська держава, Османська імперія) втручалися у внутрішні справи України і українська зовнішня політика постійно змінювалась підтримкою тієї чи іншої зовнішньополітичної сили, а відносини з державами, що на даний час є членами Європейського Союзу були досить суперечливими. Саме з тих пір, на нашу думку, можна говорити про виникнення противників західного шляху розвитку нашої держави. Однією з причин поділу України на Лівобережну (відійшла до Російського царства) і Правобережну (залишилась в складі Речі Посполитої), окрім складної внутрішньо-політичної ситуації, тиску з боку іноземних держав, стало невдоволення утисками з боку Речі Посполитої, в складі якої знаходилась значна частина сучасних українських земель.

Складним був вибір і для Гетьмана Івана Мазепи. Незважаючи на офіційну підтримку Російського царя Петра I і на заборону міжнародних дипломатичних зносин, зафіксовану у «Коломацьких статтях» – угоді між Україною та Московською державою, підписану під час обрання Мазепи гетьманом, він мав численні зв'язки з монархічними дворами Європи, зокрема, Веттінів у Речі Посполитій, Гіраїв у Криму, а під час Північної війни 1700 р. невдоволення Московською політикою призвело до переходу І. Мазепи на бік шведів. Втім, цей союз виявився недовгим і через агресивну позицію Москви, і через слабку підтримку серед населення, яке недовіриливо поставилось до союзу з неправославною країною.

Наступні два століття Україна була розділена і зовсім не мала впливу на вибір зовнішньополітичного курсу, адже її землі знаходились в складі Австрійської та Російської імперій, а згодом Радянського Союзу та ряду держав ЦСЄ. Так, довгий період перебування під впливом Росії став причиною формування великої групи населення схильної бачити майбутнє України не в складі об'єднаної Європи, а разом з країнами колишнього Радянського Союзу.

2. Не менш важливою причиною євроскептицизму серед українських громадян є також економічні фактори. Зазначимо, що економічна частина Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС, яка вступила в дію з 1 січня 2016 року тією чи іншою мірою охоплює основні сфери та галузі економіки і, звісно, має як свої переваги, так і недоліки, які викликали занепокоєння серед українських підприємців.

В 2014 році в рамках проекту «Дослідження ділової думки. Підприємства» Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій було здійснено Опитування українських промислових підприємств, пов'язане з поглядами бізнесу на розвиток міжнародної торгівлі. В опитуваннях взяли участь більше 300 великих, середніх і малих підприємств, які представляють різні галузі промисловості [2, с. 10].

Так, згідно результатів, малі та середні підприємства України мало представлені на європейському ринку та не очікують суттєвих переваг від створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС. Разом з цим, вони відносно менше побоюються можливих негативних наслідків, пов'язаних із лібералізацією торгівлі з ЄС. Зокрема, малий та середній бізнес менше, ніж великий, ризикує постраждати від санкцій з боку Росії та від можливого скасування режиму вільної торгівлі між Україною та Російською Федерацією. Дослідження показують, що серед великих виробників 30% працюють на європейських ринках, а відповідна частка середніх підприємств становить 17,1%, а малих – лише 3%. Так, 68,2% великих промислових підприємств України вважають, що виграють від запровадження ЗВТ з ЄС. Однак, такі позитивні очікування мають тільки 39,3% середніх та 35,9% малих підприємств.

Через достатньо високий рівень занепокоєння підприємців ми вважаємо за необхідне більш детально розглянути деякі особливості Угоди про ЗВТ з ЄС та зовнішньоекономічної ситуації загалом.

За даними Держстату, сьогодні Україна експортує товари і послуги в 224 країни і території світу, основними ринками збуту є Азія (33,5% від загального обсягу експорту), Європа (33,2%), СНД (20,4%) [3]. Диверсифікація експортних поставок невелика: майже три чверті експорту забезпечують три галузі – АПК та харчова промисловість, металургійний комплекс і машинобудування. Тобто товарний експорт представлений в основному сировиною і продуктами низького ступеня переробки. З огляду на це зрозуміло, що падіння світових цін на типовий український експорт, скорочення світової торгівлі в 2015 року, перенасиченість європейського ринку через застосування Росією ембарго на європейські товари в поєднанні з внутрішніми проблемами позначилися на стані експортної діяльності України – за перше півріччя 2015 року падіння експорту склало 33,6%. Це вкотре продемонструвало вразливість української економіки до коливань світової кон'юнктури сировинних ринків [4, с. 20].

За задумом, за умови успішної реалізації, Угода про ЗВТ має суттєво наблизити економічну систему України до економічної системи Євросоюзу на основі взаємної лібералізації руху товарів, капіталів та послуг, а також гармонізації значної частини законодавчої бази України з нормами та практиками ЄС. До 2014 року, як ми вже зазначали, товарообіг між Україною та ЄС регулювався Угодою про партнерство та співробітництво (УПС) [5, с. 50] та Загальною системою преференцій (ЗСП) [6]. Згідно з УПС сторони застосовували одна до одної режим найбільшого сприяння (РНС). У той же час, ЗСП дозволяла застосовувати більш низькі тарифи, ніж при РНС, до більш ніж 6000 товарів. Українські виробники активно використовували ці переваги. Рівень використання оцінювався від 75% до 100% [7, с. 123]. А з 2016 року ЄС скасував ввізне мито для українських товарів стосовно більш ніж 98% кодів товарної номенклатури. Щодо деяких кодів встановлені тарифні квоти, в межах яких товари імпортуються в ЄС без сплати мита.

Варто зазначити, що підписання Угоди про ЗВТ значно вплинуло на відносини з Російською Федерацією. Так, протягом січня–серпня 2014 року спостерігалось загальне падіння обсягів торгівлі з Митним союзом Росії, Білорусі

та Казахстану (РБКМС), тоді як у торгівлі з ЄС вдалося забезпечити позитивну динаміку експорту. В 2014 році, коли до девальвації гривні, уповільнення економічної активності та військового конфлікту, додалися, з одного боку, проблеми в торгівлі з Росією та, з іншого, автономні торговельні преференції ЄС, це справило значний вплив на характер торгівлі з обома партнерами [8, с. 32].

Торговельні відносини з Росією завжди відзначались перемінливою стабільністю. Важливою рисою цих відносин є застосування нетарифних обмежень, які мають суттєвий вплив на торгівлю. Торговельні протистояння посилились у 2013–2014 роках, коли Україна взяла курс на підписання Угоди про Асоціацію з ЄС. Хоча, теоретично, будь-яка країна може підписувати ЗВТ із різними країнами, але створення Україною ПВЗВТ із ЄС розглядається в Росії як загроза економічним інтересам, що, відповідно, веде до зростання торговельних бар'єрів [9, с. 5].

З огляду на вищевикладене можна підсумувати, що економічна інтеграція з Євросоюзом викликає занепокоєння серед підприємців через такі основні причини:

- необхідність приваблювати значні фінансові ресурси задля імплементації європейських норм і стандартів;
- необхідність модернізації виробництва;
- страх не витримати конкуренцію після напливу в країну дешевших європейських товарів;
- ризик не витримати конкуренцію на Європейському рині;
- небажання втрачати великий ринок збуту в Російській Федерації.

Економічна складова є причиною виникнення особливого для України типу євроскептицизму – євроскептицизму олігархів. Політична система України побудована таким чином, що значний вплив на правлячу еліту чинять олігархи, або ж олігархи особисто представлені в Парламенті чи Уряді в разі, якщо їх бізнес-інтереси тісно пов'язані з Росією.

3. Недостатня поінформованість громадян про євроінтеграцію та Європейський Союз в цілому є ще однією причиною, що перешкоджають розвитку довіри до ЄС. Соціологічні дані свідчать про суперечливе та неоднозначне ставлення українських громадян до європейської інтеграції. Незважаючи на те, що на державному рівні було декілька спроб налагодити підтримку євроінтеграційного курсу всі вони не давали бажаного результату. Так, наприклад, Державна програма інформування громадськості з питань європейської інтеграції України на 2004–2007 років (затверджена Указом президента України від 13 грудня 2003 року №1433) [10] та Державна цільова програма інформування громадськості з питань європейської інтеграції України на 2008–2011 роки (затверджена Кабінету міністрів України від 2 липня 2008 р. №594) [11] не були виконані через недостатнє фінансування [12].

Про це свідчать і численні дослідження громадської думки. Наприклад, в 2008 році на запитання «Як Ви оцінюєте рівень своєї поінформованості про ЄС?» лише 4,5% опитаних визнали свій рівень високим, а близько 50% – низьким [13]. В 2013 році в рамках проекту «Дослідження обізнаності цільових груп та стратегія комунікаційної кампанії щодо Угоди про асоціацію

Україна – ЄС, включно із ЗВТ», який фінансувався Урядом Великої Британії через Посольство Великої Британії в Україні було проведено дослідження обізнаності цільових груп щодо питання укладання Угоди про асоціацію Україна–ЄС [14, с. 13].

Дослідники прийшли до висновку, що інформаційна кампанія щодо вступу до Митного Союзу була набагато активніша ніж кампанія щодо підписання Угоди про асоціацію і тим більше подальшої євроінтеграції, незважаючи на офіційно проголошений євроінтеграційний курс. В результаті такої політики рівень обізнаності цільових груп населення виявився дуже низьким. В рамках дослідження було проведено аналіз інформаційного поля к контексті підписання Угоди про асоціацію. Основними проблемними моментами у висвітленні засобами масової інформації питань що стосуються підписання Угоди про асоціацію стали такі:

- інформація щодо угоди про Асоціацію та зону Вільної торгівлі – не диверсифікована та не адаптована для різних цільових груп;

- одноманітність інформації про ЄС, примітивність викладу, масований «передрук» і цитування одних і тих же джерел, причому таких, що мають низький рівень довіри аудиторії;

- інформація про співпрацю між Україною та ЄС подавалась відірвано від контексту Угоди та ЗВТ, при цьому, наводились узагальнені дані;

- відсутність конкретних та зрозумілих широкому загалу прикладів досягнутих результатів;

- подача інформації про євроінтеграційні процеси з використанням «міфів», стереотипів, шаблонів та оціночних суджень (у Митному союзі – «корумповані країни», Росія прагне відновити імперію тощо; «ЄС на межі розвалу», «ЄС – бюрократична структура» тощо);

- різна інтерпретація фактів (від «Україна підпише Угоду про асоціацію вже найближчим часом», «Україна взагалі не підпише Угоди про асоціацію», «Якщо у 2013 році УА не буде підписано, то її не буде підписано ніколи», «ЄС не зацікавлений у підписанні Угоди», «Угоду не буде підписано саме за нинішньої влади» тощо);

- трансляція завідомо неправдивих меседжів («Угоду буде підписано після виборів», настане «ізоляція України»);

- кількість коментарів представників ЄС періодично переважає кількість коментарів представників української влади. У відповідних ситуаціях позиція ЄС, трансльована як через Брюссель, так і через представництво ЄС в Україні, є проактивною, Російської Федерації – реактивною, а українська влада тяжіє до пасивності або вичікування;

- відсутність системної, послідовної, координованої інформаційної кампанії [14, с. 17].

Наступним державним кроком на шляху до покращення ситуації стало ухвалення Урядом 27 березня 2013 року «Концепції реалізації державної політики у сфері інформування та налагодження комунікації з громадськістю з актуальних питань європейської інтеграції України на період до 2017 року» [15], а 18 вересня 2013 р. – Плану заходів з її виконання [16]. Втім, цікаво зазначити, що діючий на той час Уряд М. Азарова з одного боку сприяв європейській інтеграції, розробляючи подібні концепції, а з іншого, раптово відмовився підписувати Угоду про асоціацію. При цьому, незважаючи

на зміну владних еліт, Концепція залишилась незмінною, а отже продовжує діяти.

Звісно, про результати впровадження даної Концепції та її ефективність судити поки що зарано, втім, враховуючи ситуацію, яка склалася на Півдні і Сході країни можна констатувати, що великого впливу на противників євроінтеграції вона не вчинила.

4. Останньою, однак, не менш важливою причиною українського євроскептицизму серед громадян є, на нашу думку, релігійні переконання та страх втратити національну самобутність. Саме релігійні переконання та прадавні стереотипи породили серед українців неприязнь до сексуальних меншин. Жодна акція протесту, що відхиляла ідеї євроінтеграції не проходила без гасел, що принижували б людей з нетрадиційною сексуальною орієнтацією та пов'язували Європейський Союз з пропагандою нетрадиційних сімей та незвичного для України способу життя. Окрім того противники ЄС досить часто висловлюють побоювання, що інтеграція до ЄС буде означати «тотальне окатоличення» та втрату національних традицій.

Це, на нашу думку, основні причини значно посилюють євроскептичні настрої серед частини населення України.

Зрозуміло, що для того, щоб подолати негативне ставлення громадян до євроінтеграції необхідно знайти вирішення проблем, які викликають такі настрої, провести якісні реформи у внутрішній політиці держави та забезпечити захист економічних інтересів України. Окрім того, враховуючи складну політичну та економічну ситуацію та військовий конфлікт на Сході України, на нашу думку, необхідно розробити нову Концепцію інформаційної політики щодо євроінтеграції, яка включала б в себе не лише пункти, що стосуються роз'яснення переваг та недоліків євроінтеграції, але могла б відповідати на сучасні загрози інформаційній безпеці України, серед яких інформаційна агресія та дезінформація з боку третіх країн. Для цього доцільно було б провести професійну оцінку сучасного стану інформаційного поля України та, в першу чергу, вирішити існуючі в ньому проблеми і використовуючи світовий досвід розробити нову інформаційну стратегію, яка б могла гідно протистояти насамперед геополітичним викликам початку XXI століття.

Список використаних джерел

1. Яким інтеграційним напрямом має йти Україна? (динаміка, 2011–2015) [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Центру Разумкова. – Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/ukr/poll.php?poll_id=865
2. Торговельна політика України: погляд бізнесу. Спеціальний звіт Інституту економічних досліджень та політичних консультацій. – Київ, 2014.
3. Географічна структура експорту–імпорту послуг (1996–2014) [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Державного комітету статистики. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/zd/zd_rik/zd_u/gsp_u.html
4. Пидоричева І. Видение Украины: от сырьевого экспорта к осознанной новой индустриализации // Зеркало недели. – 2015. – №49. – С. 20.
5. Угода про партнерство і співробітництво між Україною, Європейськими співтовариствами та їх державами–членами від 14.06.1994 р. // Офіц. вісн. України. – 2006. – №24. – С. 50.
6. Revised EU trade scheme to help developing countries applies on 1 January 2014 [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Європейської комісії. – Режим доступу: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/december/tradoc_152015.pdf

7. Mid-term Evaluation of the EU's Generalized System of Preferences. Report. – CARIS, University of Sussex. – 2010.

8. Наслідки створення поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі між Україною та ЄС / Інститут економічних досліджень і політичних консультацій, 2014.

9. Cenusa D., Emerson M., Kovziridse T., Movchan V. Russian punitive trade policy measures towards Ukraine, Moldova and Georgia. – CEPS WD 300, 2014. – №400. – P.5.

10. Державна програма інформування громадськості з питань європейської інтеграції України на 2004–2007 років [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1433/2003>

11. Державна цільова програма інформування громадськості з питань європейської інтеграції України на 2008–2011 рр. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/594-2008-p>

12. Експерти обговорили, яким має бути інформаційне забезпечення євроінтеграції [Електронний ресурс] / Офіційний сайт MediaSapiens. – Режим доступу:

http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/mediaosvita/eksperti_obgovorili_yakim_mae_buti_informatsiyne_zabezpechennya_evrointegratsii/

13. Як Ви оцінюєте рівень своєї поінформованості про ЄС? (Регіональний розподіл) [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Центру Разумкова. – Режим доступу: http://www.uceps.org/ukr/poll.php?poll_id=124

14. A blueprint for enhancing understanding of and support for the EU–Ukraine Association Agreement including DCFTA in Ukraine. – Key Communications. – Kuiv, 2013.

15. Розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері інформування та налагодження комунікації з громадськістю з актуальних питань європейської інтеграції України на період до 2017 року» [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/168-2013-p>

16. Розпорядження КМУ «Про затвердження плану заходів щодо виконання Концепції реалізації державної політики у сфері інформування та налагодження комунікації з громадськістю з актуальних питань європейської інтеграції України на період до 2017 року» [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/754-2013-p>

References

1. Jakym integracijnym naprjamom maje jty Ukrai'na? (dinamika, 2011–2015) [Elektronnyj resurs] / Oficijnyj sajт Centru Razumkova. – Rezhym dostupu: http://www.razumkov.org.ua/ukr/poll.php?poll_id=865
2. Torgovel'na polityka Ukrai'ny: pogljad biznesu. Special'nyj zvit Instytutu ekonomichnyh doslidzhen' ta politychnyh konsul'tacij. – Kyi'v, 2014.
3. Geografichna struktura eksportu–importu poslug (1996–2014) [Elektronnyj resurs] / Oficijnyj sajт Derzhavnogo komitetu statystyky. – Rezhym dostupu: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/zd/zd_rik/zd_u/gsp_u.html
4. Pidoricheva I. Videnie Ukrainy: ot syr'evogo jeksporta k osoznannoj novoj industrializacii // Zerkalo nedeli. – 2015. – №49. – S. 20.
5. Uгода pro partnerstvo i spivrobotnyctvo mizh Ukrai'noju, Jevropejs'kymy spivtovarystvamy ta i'h derzhavamy–chlenamy vid 14.06.1994 r. // Ofic. visn. Ukrai'ny. – 2006. – №24. – S. 50.
6. Revised EU trade scheme to help developing countries applies on 1 January 2014 [Elektronnyj resurs] / Oficijnyj sajт Jevropejs'koi' komisii'. – Rezhym dostupu: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/december/tradoc_152015.pdf
7. Mid-term Evaluation of the EU's Generalized System of Preferences. Report. – CARIS, University of Sussex. – 2010.
8. Naslidky stvorennja poglyblenoi' ta vseosjazhnoi' zony vil'noi' torgivli mizh Ukrai'noju ta JeS / Instytut ekonomichnyh doslidzhen' i politychnyh konsul'tacij, 2014.
9. Cenusa D., Emerson M., Kovziridse T., Movchan V. Russian punitive trade policy measures towards Ukraine, Moldova and Georgia. – CEPS WD 300, 2014. – №400. – P.5.
10. Derzhavna programa informuvannja gromads'kosti z pytan' jevropejs'koi' integracii' Ukrai'ny na 2004–2007 rokov [Elektronnyj resurs] / Oficijnyj sajт Verhovnoi' Rady Ukrai'ny. – Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1433/2003>

11. Derzhavna cil'ova programa informuvannya gromads'kosti z pytan' jevropejs'koi' integracii' Ukrainy na 2008–2011 rr. [Elektronnyj resurs] / Oficijnyj sayt Verhovnoi' Rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/594–2008–p>

12. Eksperty obgovoryly, jakym maje buty informacijne zabezpechennja jevointegracii' [Elektronnyj resurs] / Oficijnyj sayt MediaSapiens. – Rezhym dostupu: http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/mediaosvita/eksperti_obgovorili_yakim_mae_buti_informatsiynne_zabezpechennja_evointegratsii/

13. Jak Vy ocinjujete riven' svojei' poinformovanosti pro JeS? (Regional'nyj rozpodil) [Elektronnyj resurs] / Oficijnyj sayt Centru Razumkova. – Rezhym dostupu: http://www.uceps.org/ukr/poll.php?poll_id=124

14. A blueprint for enhancing understanding of and support for the EU–Ukraine Association Agreement including DCFTA in Ukraine. – Key Communications. – Kiv, 2013.

15. Rozporjadzhennja KMU «Pro shvalennja Koncepcii' realizacii' derzhavnoi' polityky u sferi informuvannya ta nalagodzhennja komunikacii' z gromads'kistju z aktual'nyh pytan' jevropejs'koi' integracii' Ukrainy na period do 2017 roku» [Elektronnyj resurs] / Oficijnyj sayt Verhovnoi' Rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/168–2013–p>

16. Rozporjadzhennja KMU «Pro zatverdzhennja planu zahodiv shhodo vykonannja Koncepcii' realizacii' derzhavnoi' polityky u sferi informuvannya ta nalagodzhennja komunikacii' z gromads'kistju z aktual'nyh pytan' jevropejs'koi' integracii' Ukrainy na period do 2017 roku» [Elektronnyj resurs] / Oficijnyj sayt Verhovnoi' Rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/754–2013–p>

Hissa O. K., PhD student of International Information Chair, Yurii Fedkovich Chernivtsi National University (Ukraine, Chernivtsi),

The reasons of the eurosceptical moods in Ukraine (according to the results of sociological researches)

In the article, the research of the public euroscepticism in Ukraine is conducted. The aim of the study was to identify the main reasons of negative attitudes towards the European integration of Ukraine among the population. According to the results of the analysis of public opinion polls, electoral behavior of citizens and anti-European meetings the main reasons euroscepticism among citizens of Ukraine have been identified. The results of sociological research on the public perception of the Agreement on free trade area (FTA) and the Association Agreement between Ukraine and the European Union are shown. The main attention is paid to the analysis of economic, historical, political and ideological factors affecting the position of citizens towards the European integration. Analysis of the revealed reasons of Euroscepticism has shown that for the conduction of the successful foreign policy in the sphere of European integration, real reform will be required, in particular, in those areas of internal policy of Ukraine, which are directly connected with the socio-economic sphere and the information security of the state.

Keywords: euroscepticism, public euroscepticism, European integration, European Union, foreign policy.

Gissa A. K., соискатель кафедры Международная информация, Черновицкий национальный университет им. Юрия Федьковича (Украина, Черновцы), gissa-gissa@rambler.ru

Причины возникновения евроскептических настроений в Украине (по результатам социологических исследований)

Проведено исследование общественного евроскептицизма в Украине. Целью научного исследования стало выявление основных поводов негативного отношения к евроинтеграции Украины среди населения. В результате анализа социологических опросов, электорального поведения граждан и антиевропейских митингов были определены основные причины евроскептических настроений среди граждан Украины. Приведены результаты социологических исследований по вопросам восприятия гражданами Соглашения о зоне свободной торговли (ЗСТ) и Соглашения об ассоциации между Украиной и Европейским Союзом. Основное внимание автор уделяет анализу экономических, исторических, политических и мировоззренческих причин, влияющих на позицию граждан по вопросам евроинтеграции. Анализ выявленных причин евроскептицизма показал, что для проведения успешной внешней политики в сфере евроинтеграции в реальных реформах нуждается, в частности, те направления внутренней политики Украины, которые непосредственно связаны с социально-экономической сферой и информационной безопасностью государства.

Ключевые слова: евроскептицизм, общественный евроскептицизм, евроинтеграция, Европейский Союз, внешняя политика.

* * *

УДК 7.045:303.094.4

Богомолец О. В.,
доктор медичних наук,
народний депутат Верховної Ради України,
колекціонер (Україна, Київ),
bogomolets7@gmail.com

ВІЗУАЛІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В ДОМАШНІХ ІКОНАХ СЛОБОЖАНЩИНИ

Розкриваються особливості візуалізації української ідентичності в домашніх іконах Слобожанщини. Обґрунтовується думка про те, що народний іконопис Слобожанщини, хоча й характеризується позірною спорідненістю з професійним, все ж має власну своєрідність – вона чітко проглядається у моносюжетності та в особливій увазі до богородичного циклу ікон, і особливо тих, що відзначалася здатністю до чудотворення. Жадання дива та гостра необхідність у заступництві надприродних сил, і особливо Богородиці, були зумовлені, з одного боку, зовнішньою загрозою та нестабільністю життя, а з іншого – зневірою, зумовленою русифікацією еліти. У висліді цього, саме Слобожанщина стає першим регіоном, який в модерний період, витворює з себе нову провідну верству, яка розпочала процес утвердження етнічної ідентичності українського народу.

Ключові слова: іконопис, народний іконопис, професійний іконопис, домашня ікона, православ'я, ідентичність.

Відродження символічного ряду української культури премодерного та модерного періоду, є одним із найважливіших чинників формування об'єктивного та незангажованого вивчення історії українського народу та колізій становлення державності. Адже, як відомо, українці – народ «неісторичний», його історія позначена аж двома переривами «національної екзистенції» (І. Лисяк–Рудницький), які, подекуди ставали плідним ґрунтом для формування політичних та наукових спекуляцій навколо процесу його становлення як державного народу, що має власну історію, культуру та традиції тощо. Позбутися останніх можна лише у випадку відтворення етнічної ідентичності населення окремих українських регіонів та формування на їх основі цілісної концепції розвитку української нації, в межах якої будуть враховані не тільки інтенції активної та свідомої провідної верстви, але й світоглядні орієнтації народу, який, в умовах «неісторичності», виступав тим субстанційним фундаментом, на тлі якого витворювалася і еліта, і держава.

Провідне значення в процесі відродження української етнічної ідентичності, відіграла Слобожанщина. Цей регіон, за слушним зауваженням Д. Багалія, формувався в умовах жорсткого протистояння різних держав, відповідної їм культури та релігійності. Остання, особливо в премодерний період, була головним етнодемаркаційним маркером, що який виявлявся особливостях громадського життя, відповідній йому духовній та матеріальній культурах, одним із виявів якої є слобожанська домашня народна ікона.

Без уваги на важливе значення слобожанської домашньої ікони в процесі становлення етнічної ідентичності українського народу, на жаль сьогодні, вона не отримала належного наукового вивчення. Окремі її аспекти висвітлені у працях В. Отковича, О. Найдена, П. Жолтовського, Д. Степовика, Л. Міляєва, О. Осадчої та ін., які зосередили свою увагу насамперед на мистецькій своєрідності українського народного іконопису в цілому, дистанціюючись від висвітлення його регіональних особливостей й тим більше впливу на становлення етнографічної своєрідності чи етно– та націєтворчого значення.